

Vecāku loma bērna tālākizglītībā un karjeras izvēlē

Karjeras attīstības atbalsta projekts S.A.M.8.3.5.0/16/I/001 “Karjeras atbalsts vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs” šajā mācību gadā kā vienu no prioritātēm ir izvirzījis vecāku lomu un iesaisti bērna karjeras izvēlē.

Jau agrīnā vecumā bērns jūt, ka viņam piemīt zināmas prasmes un talanti, un izvēlas nodarbes, kas viņam patīk. Jo agrāk cilvēks apgūst pašanalīzes prasmes un iepazīst sevi, jo viņam ir vieglāk pielāgoties dzīvei un atrast savu aicinājumu. Vecākiem ir būtiska loma šajā procesā. Ģimenes dzīves apstākļi, kurus veido vecāku sociālais statuss, profesija, materiālā labklājība un izglītība, nenoliedzami ietekmē bērna karjeras izvēli.

Vecāki grib palīdzēt un cenšas izlemt bērna nākotni, balstoties uz savu personīgo pieredzi, aizmirstot pajautāt un noskaidrot, ko viņi paši vēlas sasniegt.

Lai konstatētu jauno cilvēku viedokli par vecāku lomu viņu karjeras izvēlē, tika veikta aptauja Madonas pilsētas vidusskolas 7.-12.klašu posmā.

Uz jautājumu - “Kādaļ vajadzētu būt sarunai starp vecākiem un bērnu par viņa nākotni un karjeru?” skolēnu visbiežāk izvēlētais atbilde bija sekojošas:

- respektējot manas domas un viedokli;
- bez steigas un brīvā atmosfērā;
- atklātai un godīgai;
- izvairoties no strīdiem;
- nesalīdzinot mani ar sevi vai citiem bērniem ģimenē vai skolā.

Savukārt, uz jautājumu – “Kāds varētu būt vēlams atbalsts no Taviem vecākiem?” TOP 5 atbildes bija:

- uzklausa manas domas vai bažas nekritizējot;
- emocionāli atbalsta grūtos brīžos;
- uzmundrina, iedrošina un motivē;
- dalās ar savu pieredzi līdzīgās situācijās;
- tic man, manām spējām un to pasaka mūsu sarunas laikā.

Aptaujas ietvaros, bērni tika aicināti uzrakstīt jautājumus, kurus viņi sagaida no saviem vecākiem. Lūk, daži no jautājumiem:

- Kā tu iedomājies savu karjeras ceļu?
- Ko tu vēlies sasniegt?
- Vai tev ir otrs variants, ja pirmais karjeras ceļš neizdodas?
- Kādu profesiju tu gribi studēt?
- Vai tu strādāsi paralēli mācībām?
- Kādu skolu esi noskatījis?
- Vai tev vajag finansiālu atbalstu?
- Vai tu vēlies visu dzīvi saistīt ar šo profesiju?
- Kas tev interesē ārpus skolas?
- Vai tu esi gatavs dzīvot patstāvīgi?
- Kādu dzīvi tu gribi dzīvot?

Apkopojot skolēnu atbildes un speciālistu viedokli, tika izveidoti 6 ieteikumi, **kā vecāki varētu atbalstīt savus bērnus tālākizglītības un karjeras ceļa izvēlē?**

1. Uzklusiet un sadzirdiet.

"Savas dzīves svarīgākos vārdus mēs pasakām klusējot." Paulu Koelju

Bērnāam nozīmīgs ir nedalīts laiks, kuru vecāki velta viņam, vienkārši uzklusot idejas un bažas, kuras viņš izsaka par savu dzīvi un tālākizglītību pēc skolas absolvēšanas. Ļoti bieži ar to arī pietiek. Jaunajam cilvēkam ir būtiski tikt sadzirdētam.

2. Sarunājieties un dalieties pieredzē.

"Viena no sarežģītākajām lietām dzīvē ir iemācīties, kurus tiltus ir vērts šķērsot un kurus - sadedzināt." Opra Vinfrija

Nākamais posms ir saruna, kura norit bez kritikas un pamācībām, kura ir balstīta uz faktiem un vecāku pieredzi līdzīgās situācijās. Bērniem ir svarīgi dzirdēt arī tādu pieredzi, kas atspoguļo kļūdas, kuras ir palīdzējušas vecākiem augt un attīstīties dažādās jomās un lomās. Sarunas laikā ir vērtīgi paahteresēties par bērna nodarbēm ārpus skolas, noskaidrot, kas viņam patīk un interesē, un uzdrošināties to pamēģiniet kopā ar savu bērnu.

Kopā ar ģimeni pavadītais laiks ir vērtīgs gan bērnam, gan vecākiem, jo pētījumā par bērnu labsajūtu secināts, ka Latvijai ir viens no starptautiski zemākajiem rādītājiem emocionālā atbalsta saņemšanā ģimenē. Katrs trešais bērns nejut ģimenes atbalstu, bet katrs piektais bieži strīdas ar vecākiem. Šie dati apliecina, ka ir nepieciešams pievērst uzmanību tam, lai bērni ir pilnvērtīgi aprūpēti, jūtas droši un ģimenē kopā pavadītais laiks būtu kvalitatīvs.

3. Atbalstiet un palīdziet.

"Tu nekad nevarēsi šķērsot okeānu, ja baidīsies izlaist krastu no redzesloka." Andrē Gidē

Palīdziet savam bērnam noskaidrot un saprast, cik labi viņš pazīst pats sevi – savu raksturu, vērtības, vajadzības un vēlmes, kurā izglītības posmā viņš atrodas pašreiz un kāds varētu būt viņa tālākizglītības ceļš. Kopīgi meklējiet un izpētiet materiālus par tālākizglītības un karjeras veidošanas iespējām. Mudiniet un motivējiet bērnu gūt pirmo darba pieredzi, izmantot Ēnu dienas, vasaras darbu un brīvprātīgo darbu. Atbalstiet bērnu emocionāli grūtos brīžos, uzmundrinot un iedrošinot realizēt savu sapni.

4. Atgādiniet, ka...

"Vienīgais cilvēks, par kuru tev ir lemts kļūt, ir cilvēks, par kuru tu izvēlies kļūt." Ralfs Valdo Emersons

- ieteicams pārdomāt vairākas tālākizglītības iespējas;
- nav nepareizās izvēles, jo jebkura izvēle dos jaunu pieredzi;
- profesijas dzīves laikā varēs mainīt, nav jāizvēlas viena visam mūžam;
- drauga vai vecāku izvēle nav tava izvēle;
- katram ir iespēja iekāpt "profesijas korpēs" "jeb pamēģināt;
- katrā no mums ir (snauž) talants;
- var izmantot iespēju konsultēties pie speciālistiem, mentoriem, konsultantiem;
- ir dažādas formālās izglītības ieguves formas (klātie, neklātie, tālmācība);
- mācīties un pilnveidoties var un vajag visa mūža garumā, tā ir mūžizglītība.

5. Ļaujiet iet savu ceļu.

“Katrš lielais sapnis sākas ar sapņotāju. Vienmēr atceries, ka Tevī ir spēks, pacietība un kaisme aizsniegt zvaigznes, lai mainītu pasauli.” Harriet Tubman

Vecāki ļoti bieži grib palīdzēt, virzīt, ieteikt, pasargāt, norādīt, kā labāk, drošāk, pareizāk... Tomēr bērnam pašam jāatrod savs ceļš, jāizvērtē situācija un jāpieņem lēmums, jābūt gatavam kļūdīties un sākt no jauna, riskēt un uzņemties atbildību. Vecāku uzdevums ir dot drošības sajūtu un atbalstu bērna ceļā uz patstāvīgu dzīvi.

6. Izglītojieties pats.

“Izglītība ir visspēcīgākais ierocis, ko var izmantot, lai mainītu pasauli.” Nelsons Mandela

Mūsdienās ir svarīgi, ka bērni redz motivējošu piemēru no saviem vecākiem, ka arī viņi izglītojas un mainās kopā ar saviem bērniem, ka viņiem ir nozīmīga personīgā izaugsme. Vecākiem ir jāiet laikam līdzi un ne tikai jāaudzina bērnus, bet jāmacās kopā ar bērniem. Tā ir mūžizglītība.

Izšķir trīs mūžizglītības iespējas pieaugušajiem:

1. Formālā izglītība (pamatskola, vidusskola, augstskola - informāciju var gūt iestāžu mājas lapās).
2. Neformālās izglītība (kursi, pulciņi un semināri).

Plašāku informāciju par pieaugušo izglītošanās iespējām var iegūt vairākās tīmekļa vietnēs:

<https://epale.ec.europa.eu/lv>

<https://www.macibaspieaugusajiem.lv/>

<https://mana.latvija.lv/muzizglitiba-un-pieauguso-izglitiba/>

<https://lvportals.lv/skaidrojumi/313121-pieauguso-izglitiba-pamats-karjeras-nepartrauktibai-2020>

3. Informālā izglītība (socializēšanās rezultātā iegūtas zināšanas).

Mūžizglītība ir un būs neatsverama mūsu kultūras sastāvdaļa. Tā ir būtiska, ja valsts un sabiedrība vēlas uzplaukt arvien sarežģītākā pasaulē. Šis izglītības veids parāda, ka cilvēki ir gatavi uzlabot esošās prasmes vai apgūt jaunas prasmes, lai pielāgotos mūsdienu izaicinājumiem un izmantotu dotās iespējas.

Lai šie 6 vienkāršie ieteikumi ir kā ceļazīmes uz veiksmīgu sadarbību un atbalstu ģimenē bērna ceļā uz labāku nākotni.

Lai izglītotiem bērniem vispusīgi un dzīvesgudri vecāki!

*Kristīne Aizpurve
Madonas pilsētas vidusskolas pedagogs karjeras konsultants*

Informācijas avoti:

*Kursu materiāli “Papildizglītība pedagogiem karjeras konsultantiem par darbu ar izglītojamo vecākiem un izstrādāto Atbalsta materiālu”

*VIAA grāmata vecākiem “Mans bērns izvēlas karjeru”